

Serratula tinctoria

Foto: Harrie de Vries

Nomenclatuur/etymologie

De geslachtsnaam *Serratula* is afgeleid van het Latijnse woord *serra*, wat 'zaag' betekent, of *serratus*, wat 'gezaagd' betekent. Dit verwijst naar de scherp gezaagde bladrand van de plant, een kenmerk dat de Nederlandse naam Zaagblad heeft opgeleverd. De soortnaam *tinctoria* is afkomstig van het Latijnse *tinctorius*, wat 'voor het verven' of 'verfleverend' betekent. Dit slaat op het historische gebruik van de plant, waaruit vroeger een gele kleurstof, serratuline, werd gewonnen voor het verven van textiel en als aquarelverf.

Taxonomie

Serratula tinctoria L. is de geaccepteerde botanische naam volgens *Plants of the World Online* (POWO) en behoort tot de volgende taxonomische categorieën:

- Rijk: *Plantae*
- Orde: *Asterales*
- Familie: *Asteraceae*
- Geslacht: *Serratula*
- Soort: *Serratula tinctoria*

Synoniemen

De geaccepteerde botanische naam is *Serratula tinctoria* L. De soort heeft een aantal synoniemen, waaronder *Carduus tinctorius* (L.) Scop., *Centaurea tinctoria* (L.) Kuntze, *Serratula tinctoria* Besser, en *Serratula communis* Rouy. Een veelvoorkomend infraspecifiek synoniem is *Serratula tinctoria* subsp. *tinctoria*.

Variëteiten en cultivars

Serratula tinctoria is een plant die voornamelijk in zijn wilde vorm wordt gebruikt, zowel historisch als in natuurlijke tuinen. Er zijn geen breed erkende cultivars in de reguliere tuinbouw die op naam worden aangeboden. De plant kent wel een formeel erkende ondersoort en enkele informele variëteiten, maar geen veel genoemde cultivars:

- *Serratula tinctoria* subsp. *tinctoria* is de nominaatvorm.
- *Serratula tinctoria* subsp. *monticola* (Boreau) Bubenicek, die soms wordt aangeboden.
- *Serratula tinctoria* subsp. *seoanei* (foto)
- Er zijn geen andere geregistreerde cultivars bekend die op grote schaal verhandeld worden.

Familie

Serratula tinctoria behoort tot de familie *Asteraceae*, in het Nederlands de Composietenfamilie of Astersfamilie. Kenmerkend voor deze familie zijn de bloemhoofdjes die bestaan uit vele kleine bloempjes, hoewel bij *Serratula* de straalbloemen ontbreken.

Hoogte

De plant is een overblijvende, rechtopstaande vaste plant met een stijve stengel. De hoogte varieert doorgaans tussen 30 en 100 cm. In ideale, voedselrijkere omstandigheden kan de plant de meter aantikken.

Bloemkleur

De bloemen staan in kleine hoofdjes, die in een tuilvormige bloeiwijze aan het einde van de stengel verschijnen. De bloemkleur is karakteristiek roodpaars of roodviolet, en soms roze. De plant vertoont gynodioecie, wat betekent dat sommige planten tweeslachtige bloemen en andere vrouwelijke bloemen hebben.

Bladkleur

De bladeren zijn geveerd of diep ingesneden met scherp gezaagde randen, wat het Zaagblad-kenmerk benadrukt. De kleur is een helder tot donker groen. De plant is bladverliezend.

Bloeiperiode

De bloei van *Serratula tinctoria* vindt plaats gedurende de zomer. De bloeiperiode loopt typisch van juli tot september.

Standplaats

Deze plant prefereert een standplaats in de volle zon of lichte schaduw. De grond moet vochthoudend maar goed gedraineerd zijn, met een voorkeur voor kalkhoudende, schrale tot matig voedselrijke bodems. De plant komt van nature voor in graslanden, bermen en open bossen.

Herkomst

Serratula tinctoria is inheems in grote delen van Europa, Noord-Afrika en delen van West-Azië (Siberië). De plant is wijdverspreid, maar in sommige gebieden, zoals in Nederland, is de oorspronkelijke inheemse populatie sterk achteruitgegaan of uitgestorven.

Soort gewas

Het is een overblijvende, kruidachtige vaste plant (*perennial herb*). De plant wordt gewaardeerd als sierplant, snijbloem en is historisch significant als verfplant. Het is een goede indicatorsoort voor botanisch waardevolle, halfnatuurlijke graslanden.

Vermeerderingswijze

De plant kan gemakkelijk worden vermeerderd door zaad, dat in de herfst of het vroege voorjaar gezaaid kan worden. Daarnaast kan de plant in het voorjaar of de herfst worden vermeerderd door deling van de wortelkluit.

Klimaatzone

Serratula tinctoria is een winterharde soort, geclassificeerd in USDA zones 4 tot 8, wat een goede tolerantie voor koude tot milde winters aangeeft.

Insecten

De bloemhoofdjes zijn rijk aan nectar en trekken veel insecten aan. Het is een uitstekende drachtplant voor verschillende bestuivers, waaronder bijen en vlinders.

Bronvermelding

<https://powo.science.kew.org/taxon/urn:lsid:ipni.org:names:245155-1>

<https://www.wilde-planten.nl/zaagblad.htm>

<https://www.verspreidingsatlas.nl/1193>

<https://hessenhof.nl/plants/serratula-seoanei-serseo>

Samenvatting

Onderwerp	Resultaat
Nomenclatuur/etymologie	Geslachtsnaam afgeleid van Latijn <i>serra</i> (zaag, verwijzend naar de bladrand); soortepitheton <i>tinctoria</i> betekent verfleverend.
Taxonomie	Rijk: <i>Plantae</i> , Orde: <i>Asterales</i> , Familie: <i>Asteraceae</i> , Geslacht: <i>Serratula</i> , Soort: <i>Serratula tinctoria</i> .
Synoniemen	<i>Carduus tinctorius</i> (L.) Scop., <i>Centaurea tinctoria</i> (L.) Kuntze, <i>Serratula communis</i> Rouy, <i>Serratula tinctoria</i> subsp. <i>tinctoria</i> .
Variëteiten en cultivars	<i>Serratula tinctoria</i> subsp. <i>monticola</i> (Boreau) Bubenicek; geen breed verhandelde cultivars.
Familie	<i>Asteraceae</i> (Composietenfamilie).
Hoogte	30 tot 100 cm.
Bloemkleur	Roodpaars, roodviolet of roze.
Bladkleur	Groen, scherp gezaagde bladranden, geveerd of diep ingesneden.
Bloeiperiode	Juli tot september.
Standplaats	Volle zon of lichte schaduw, vochthoudende, goed gedraineerde, kalkhoudende tot matig voedselrijke grond.
Herkomst	Europa, Noord-Afrika en West-Azië (Siberië).
Soort gewas	Overblijvende, kruidachtige vaste plant (<i>perennial herb</i>), verplant, snijbloem.
Vermeerderingswijze	Zaad, deling van de wortelkluut.
Klimaatzone	Winterhard (bijv. USDA zones 4-8).
Insecten	Goede drachtplant, trekt bijen en vlinders aan.